

Beste vrienden van Sinfonia,

Hoorn, oktober 2024

Het volgende concert van Sinfonia is op zondagmiddag 17 November in de Oosterkerk te Hoorn. Afgelopen april speelden we Brahms en Schumann, het komende concert klinkt er Franse muziek. Ons programma heeft de titel *La Société*, wat verwijst naar het 19e eeuwse Franse gezelschap *Société nationale de musique*. De leden van dit gezelschap wilden de Franse instrumentale muziek beschermen en stimuleren, uit bezorgdheid over de populariteit van de Duitse componisten in de Franse concertzalen.

Op 17 november 1871 was in Parijs het eerste concert van de *Société*; het concert van Sinfonia is op de dag af 153 jaar later!

Sinfonia speelt werken van componisten die allen muziek schreven voor de *Société*: Gabriel Fauré, Augusta Holmès, César Franck en Camille Saint-Saëns.

De plannen voor de *Société* lagen er al voorafgaand aan de Frans-Duitse oorlog van 1870-1871, maar na afloop van die oorlog was de tijd er echt rijp voor: in *no time* had de nieuwe *Société* 150 leden, waaronder vanaf het allereerste begin César Franck en Gabriel Fauré. Oprichters in 1871 zijn Saint-Saëns en Romain Bussine; ze delen het voorzitterschap. De vrouwelijke componist op het programma, Augusta Holmès, kon aanvankelijk helemaal geen lid worden: pas (of al?) vijf jaar na de oprichting accepteert de organisatie de eerste vrouw in haar gelederen. Wel wordt in het tussenliggende lustrum op de concerten van de *Société* het nieuwe werk van Holmès uitgevoerd.

De leden musicerden op dinsdagavonden met en voor elkaar, wat de bijeenkomsten tegelijk financieel haalbaar en kwalitatief hoogwaardig maakte. Na verloop van tijd kon de *Société* concerten organiseren met kaartverkoop aan niet-leden: de Franse muziek arriveerde in de concertzaal, geheel volgens plan.

Was in 1850 Saint-Saëns nog de eerste Franse componist die een pianoconcert schreef, nu rolde het ene na het andere werk van de plank.

1878. Achter de vleugel: Saint-Saëns, staand vierde van rechts César Franck

Noodlottige liefde: het thema dat de werken van de componisten op het programma verbindt

Pelleas en Mélisande is het toneelstuk van de Belgische Maurice Maeterlinck dat in 1893 in Parijs in première gaat. Het wordt in dertig talen vertaald en is het meest op muziek gezette toneel ooit (Shakespeare daargelaten). Het symbolistische sprookje gaat als volgt: Prins Golaud stuit in het bos op het schuchtere meisje Mélisande en is op slag verliefd. Terug op het kasteel worden Mélisande en Golauds halfbroer Pelléas verliefd op elkaar. Golaud doodt zijn broer, Mélisande sterft in het kraambed; het is niet duidelijk wie de vader is van het kind. De *Pelleas en Mélisande* van Fauré is in 1898 de eerste muziek bij de tekst van Maeterlinck, geschreven in opdracht voor de Engelse première. Fauré hergebruikt werk (het derde deel) en laat een van zijn leerlingen de orchestratie doen. De suite die Sinfonia speelt, orchestreert Fauré later zelf.

Drama is er ook in *Psyche* van César Franck: een prinses, te mooi voor een sterveling, heeft een mysterieuze minnaar die ze niet te zien krijgt en van wie ze dus ook niet weet dat het Eros is. Alles gaat naar wens, de muziek moduleert omhoog en omhoog, tot de twijfel begint of de minnaar die ze niet bij daglicht mag zien misschien een monster is.

La nuit et l'amour van Holmès is het intermezzo voor orkest uit de symfonische ode *Ludis pro patria*: Patriottische Spelen. De verteller spreekt de woorden [vertaald]: *Liefde! Inspiratie van vruchtbare extase! / Liefde! Veroveraar van veroveraars [...] / Voeg lippen en harten samen!* Vervolgens begint intermezzo, in een emotionele stijl die een voorbode is van wat er in de muzikwereld gaat komen.

De *Danse Bacchanale* van Saint-Saëns komt uit zijn opera *Samson en Delilah* uit 1876. De opera wordt in eerste instantie geweigerd in Parijs. Het probleem destijds was, dat het bijbelse verhaal zou thuishoren in de kerk als oratorium en niet als opera met kostuums, balletten en spektakel. Het verhaal: de Filistijnse schoonheid Delilah verleidt de Hebreeuwse strijder Samson. Nadat ze het geheim van zijn grote kracht heeft ontdekt, verradt ze hem aan de Filistijnen. Geboeid en geblinddoekt wordt hij aan een pilaar van de tempel gebonden, bespot en uitgedaagd, maar wanneer hij tot God bidt, keren zijn krachten terug en laat hij de tempel instorten.

De persoonlijke relaties binnen de groep componisten zijn bij vlaggen net zo heftig als de muziek

Saint-Saëns, 1876

Fauré als student

Saint-Saëns en Fauré leren elkaar kennen in de relatie van leraar en leerling, als Fauré zestien is. De bewondering zou bij Saint-Saëns verder gaan dan bewondering voor het talent van Fauré. Stephen Studd (1999, p.253) citeert Saint-Saëns zelf [vertaald]: “Als er wordt gezegd dat ik een slecht karakter heb, verzeker ik je dat mij dat niet uitmaakt. Neem me zoals ik ben.” Bij de feiten blijvend: Saint-Saëns en Fauré schrijven elkaar 60 jaar lang. Dat mag je sowieso een relatie noemen.

Augusta Holmès zegt in 1897 in een interview [vertaald]: “Ik heb moeten vechten (...) als componist en als vrouw”. Haar ouders werken haar muzikale carrière tegen, het conservatorium laat haar niet toe omdat ze een vrouw is. Ze bewondert Wagner, in een anti-Duitse omgeving. Ze componeert grote werken, die tijdgenoten masculien vinden. Ze weet een huwelijksaanzoek van Saint-Saëns af te slaan zonder dat de vriendschap daaronder lijdt, ze krijgt kinderen zonder dat ze trouwt. Als componist is ze in haar tijd beroemd, en we ontdekken haar opnieuw.

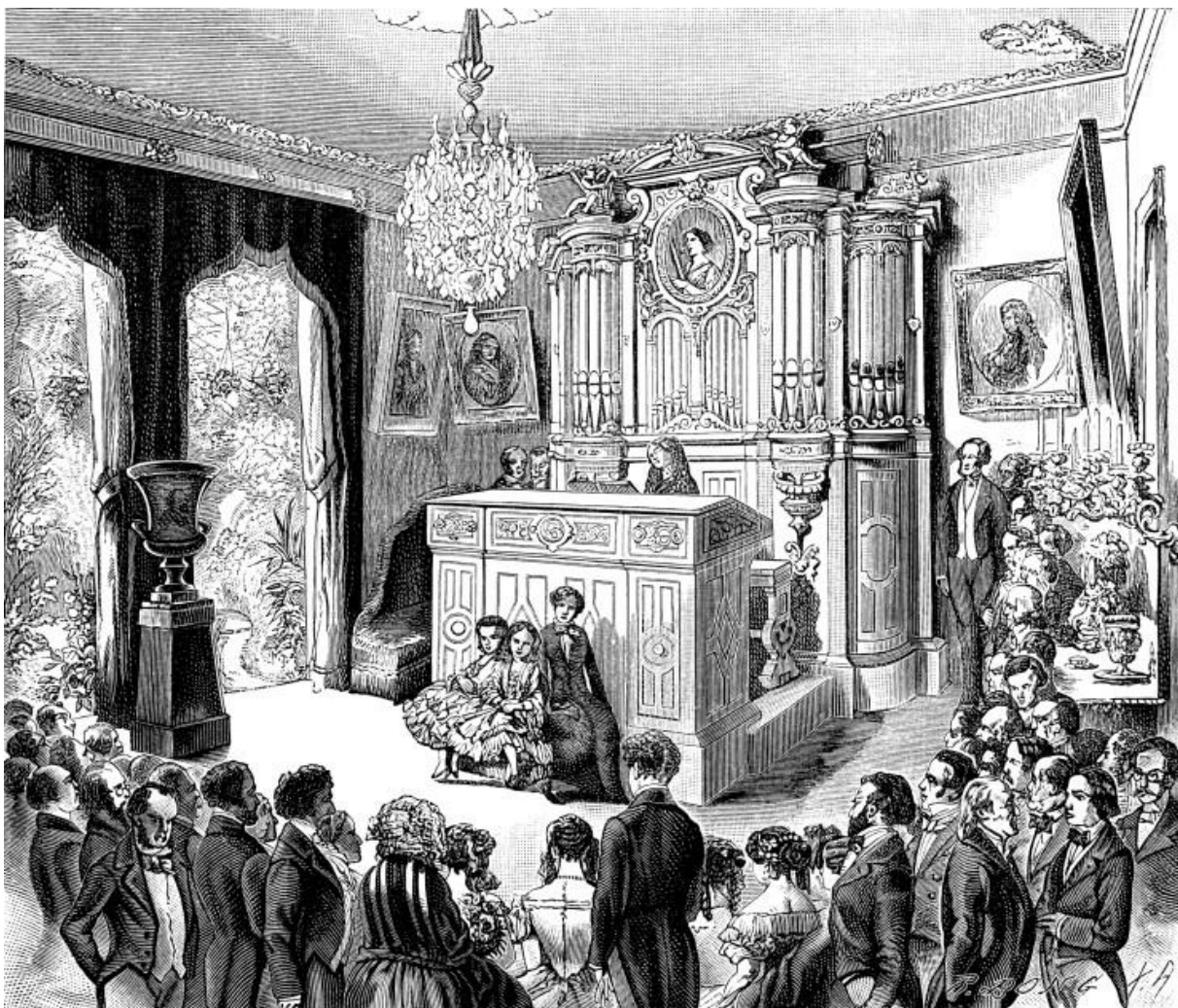

César Franck is voor Holmès haar belangrijkste leraar. Na verluidt is het Saint-Saëns die beiden aan elkaar voorstelt. César Franck droeg zijn pianokwintet uit 1879 op aan “mijn goede vriend Camille Saint-Saëns”, in de hoop dat die het dan zou spelen, wat inderdaad gebeurde. Na afloop liep Saint-Saëns echter gelijk weg, zonder zelfs maar het applaus af te wachten of met César Franck te praten. De partituur liet hij demonstratief op de piano liggen. Franck liet vervolgens de opdracht staan bij de uitgave van het kwintet in 1880, maar schrapte “mijn goede vriend”. De roddel was dat Holmès het probleem was, die de inspiratiebron voor het stuk zou zijn geweest.

We waren er niet bij helaas, maar wat een mooie muziek heeft de soap rond de *Société* ons opgeleverd! Graag genieten we daar op 17 november samen van, in de Oosterkerk.

Hartelijke groet,
Eltine Kampen,
orkestlid

Dinsdag waren de avonden van de *Société nationale de musique*, donderdagavonden de muzikale soirees bij Pauline Garcia-Viardot, met op de afbeelding het mooie orgel in haar beroemde Salon, waar bijvoorbeeld Saint-Saëns graag op speelde.